

AGNESE DUBOVA, DIĀNA LAIVENIECE,
EGITA PROVEJA, BAIBA EGLE

Nacionālā valoda zinātnē: Latvijas piemērs¹

Atslēgvārdi: valodas lietojums zinātnē, nacionālā valoda, latviešu valoda, angļu valoda, promocija.

Ievads

Zinātnieks savā nozarē nedarbojas tikai ar savu pētījumu izolētā burbulī bez jebkādas ārējas ietekmes. Arī Latvijas zinātnieki saskaras ar daudzām grūtībām saistībā ar valodas lietojumu un valodas izvēli. Šī problēma līdz šim nav pietiekami apspriesta ne akadēmiskajā vidē, ne sabiedrībā.

Angļu valodas globālā dominānce zinātniskajā izdevējdarbībā starptautisko augstāko izglītību ietekmē divos pamatvirzienos:

1)ieinteresēto pušu, t. i., zinātnisko publikāciju autoru un starptautisko zinātnisko konferenču rīkotāju, izpratni par problēmām, ar kurām saskaras daudzvalodīgie zinātnieki;

2)valstu valdības un institucionālās politikas veidošanas institūcijām jāapsver, vai angļu valodā izdoti žurnāli ir vērtīgāki par izdevumiem nacionālajās valodās (Curry, Lillis 2007).

Taču šīs nostādnes neparāda ceļu, kā šajā globālajā zinātnes pasaulē izdzīvot nacionālajai zinātnes valodai.

© Liepājas Universitāte, 2020

<https://doi.org/10.37384/SM.2020.12.031>

¹ Pētījums tapis LZP FLPP projektā „Latviešu zinātnes valoda intralingvālā aspektā” (Nr. lzp-2018/2-013). Oriģinālraksts ir publicēts ar nosaukumu *National language in science: The case of Latvian* žurnālā *Journal of Education Culture and Society*, Nr. 11(1), 2020, pp. 325–342. ISSN: 2081-1640. Pieejams: <https://doi.org/10.15503/jecs2020.1.325.342>. Latviešu versijā raksts ir papildināts, sniedzot salīdzinošu ieskatu par disertāciju izstrādē lietojamās valodas regulējumā Lietuvā.

Rakstā ir aplūkots relatīvi neilgs laika posms (kopā apmēram 20 dienas 2019. gada novembrī un decembrī) Latvijas zinātnes un sociālo mediju telpā, kad jautājums par latviešu valodas nozīmi un pastāvēšanu valstī, kur tā ir valsts valoda, saasinājās līdz šim vēl nepieredzētā spriedzē, draudot pāraugt nacionālā konfliktā starp valdošo institūciju (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministriju; turpmāk – ministrija) un Latvijas inteliģenci.

Raksta **mērķis** ir atsegt un raksturot 2019. gada nogalē radušos situāciju Latvijas zinātnes valodā kā eksemplārpiemēru problēmai par nacionālās valodas vietu un pastāvēšanu zinātnē mūsdienu globalizācijas apstākļos, aizvien pieaugot angļu valodas kā zinātnes *lingua franca* dominancei. Plašāka konteksta radišanai dots arī neliels ieskats disertāciju valodas regulējumā Lietuvā.

Mērķa sasniegšanai izmantota referatīvi deskriptīvā metode un empīriskā diskursa satura analīzes pieeja, pārskatot dokumentus, tostarp likumus, kas nosaka latviešu valodas tiesības un lietošanas noteikumus Latvijā, kā arī plašu publicistikas materiālu klāstu, ekscerpējot nozīmīgus un vērā ņemamus „par” un „pret” viedokļus attiecībā uz latviešu valodu kā zinātnes valodu un tās nākotni tik nozīmīgā zinātnes, pētniecības un terminoloģijas attīstības jomā kā promocijas process un promocijas darba valoda.

1. Būt vai nebūt zinātniekam – un tikai angļiski?

Ideālā gadījumā angļu valodā runājošie, kuriem tā ir dzimtā valoda, būtu saprotošāki pret angļu valodas kā svešvalodas lietotājiem un palīdzētu tiem iemācīties darboties anglofono zinātnisko publikāciju pasaulē. Bet šāda palīdzība tiek sniegta diezgan reti, jo tiek sagaidīts, ka pētnieks vienkārši zina, kā publicēt zinātnisku rakstu angļu valodā un viņam nav nepieciešama nekāda palīdzība.

Angļu valodas publikāciju nozīme nereti ir netieša: kur darbs tiek indeksēts un kurā datubāzē vai kurā žurnālā tas tiek publicēts. Bieži tiek indeksētas tikai tās publikācijas, kas rakstītas angļu valodā, un tas nosaka nepieciešamību personai publicēties angļu valodā, lai sasniegtu mērķus, ko nosaka personas pārstāvētā iestāde vai valdība.

Aizvien pieaug spiediens publicēt pētījumus pēc iespējas biežāk: šī problēma tika apspriesta jau 1989. gadā (Wheeler 1989), bet vēl joprojām ir ļoti aktuāla. Keitija Langina (*Katie Langin*) norāda, ka mūsdienās ir pieejami vairāk nekā 30 000 akadēmisko žurnālu (Langin 2019). Šis skaitlis gan tiek dalīts uz visām zinātnes disciplīnām, bet tas joprojām nodrošina simtiem, ja pat ne tūkstošiem iespējamu žurnālu, kuros varētu publicēt savus zinātniskos darbus. Arī daudzas Latvijas augstskolas izdod zinātniskos žurnālus,

konferenču rakstu krājumus u. c. materiālus, kas papildina šo skaitli. Dažas no šīm Latvijas institūciju publikācijām ir latviešu valodā, otra daļa izmanto arī angļu un/vai citas valodas. Arvien populārākas kļūst arī divvalodu (latviešu un angļu valodā) un daudzvalodu (parasti latviešu, lietuviešu, angļu, vācu, krievu, retāk arī franču vai spāņu valodā) publikācijas un izdevumi.

Pašlaik vairāk un vairāk zinātnisko izdevumu visā pasaulē izvēlas publicēt materiālus tikai angļu valodā, jo angļu valodā publicētiem žurnāliem indeksācijas un vērtējumi ir labāki nekā citās valodās publicētiem žurnāliem. Ikviens zinātnieks vēlas, lai viņa darbs tiktu pamanīts un citēts pēc iespējas vairāk, vēlams – visā pasaulē. Filips Altbahs (*Phillip Altbach*) norāda: „Visur pasaulē zinātniekiem jāatbilst vien prestižo žurnālu interesēm, ja viņi vēlas, lai tajos publicētu viņu darbus.” (Altbach 2013, 4) Parasti tiek pieņemts, ka prestižie žurnāli tiek publicēti angļiski runājošajās valstīs. Tomēr Latvijas zinātniskajiem žurnāliem ir arī sabiedriska nozīme, proti, to mērķis ir izplatīt vietēji nozīmīgus pētījumus nozares un starpnozaru kolēģiem un plašākai sabiedrībai, kas ar nodokļu palīdzību atbalsta augstāko izglītību un pētniecību.

Rakstīšana angļu valodā varētu šķist kā atbilde uz visām problēmām – lielākā daļa rakstu angļu valodā tiks indeksēti un pamanīti. Tomēr pirms raksta publicēšanas rodas šķērslis, kā panākt, lai darbs tiktu pieņemts. Ideālā gadījumā visiem latviešu zinātniekiem būtu jāapgūst angļu valodas prasmes tik augstā līmenī, lai viņi savus zinātniskos rakstus angļu valodā varētu rakstīt tikpat viegli kā latviešu valodā. Angļu valoda ļoti bieži ir otrā, trešā vai pat ceturtā svešvaloda, ko prot zinātnieki Latvijā.

Ideālā gadījumā zinātniekam valodas lietojumā vajadzētu būt labi līdzsvarotai divvalodībai – „cilvēkam, kurš pārvalda divas valodas tā, lai viņa/viņas prasmes katrā valodā atbilstu viena vecuma dzimtās valodas lietotāja prasmēm” (APA 2020), tomēr valodas mācīšanās un apguve ir sarežģīts process. Lai apgūtu īstu latviešu-angļu divvalodību ar atbilstošām prasmēm abās valodās, būtu nepieciešami lieli laika un pūļu ieguldījumi. Valoda ir sarežģīts jautājums, īpaši akadēmiskajā darbā. Tāpēc noteiktas valodas lietojums vairāk par citām valodām ir jāsabalansē, neiznīcinot sākotnējo kultūru, lai nodrošinātu, ka nenotiek „epistemicīds”, t. i., nacionālās valodas prasmju un zināšanu izskaušana (Bennet 2015). Pastāv tendence pieņemt, ka viss, kas rakstīts angļiski, balstās uz zināšanu teoriju anglofonajā pasaulē (Bennet 2015). Lai gan autori, kas raksta angļu valodā, jo nepieciešams publicēt angļiski, cer, ka viņu darbs ir labi saprotams angļiski runājošajiem, ir daudz veidu, kā nodot un fiksēt zināšanas, kuras ne vienmēr ir uzreiz tulkojamas angļu valodā. Tulkojumzinātnē pastāv uzskats, ka visu var tulkot, bet zinātnisks teksts ir ļoti īpašs teksta veids, kas jātulko ne tikai

mērķa valodā, bet arī atbilstoši mērķa akadēmiskajai kultūrai. Tādējādi, ja angļu valodas kā svešvalodas zinātājs cer, ka ar tulkotāja nolīgšanu tiks atrisinātas valodas lietojuma problēmas, tad, iespējams, šis ne vienmēr būs labākais risinājums, īpaši gadījumos, kad tulkotājs iepriekš nav saskāries ar zinātniskajiem tekstiem un to specifiku.

Šķiet, ka Latvijas zinātnes politikas veidotāji dažkārt domā tikai par pētījuma internacionalizācijas aspektu, un vienīgais veids, kā to sasniegt, ir rakstīt angļu valodā. Tāpēc tiek mēģināts panākt arvien apjomīgāku angļu valodas lietojumu zinātnē, kā aprakstīts tālāk.

Eiropas Komisijai ir nedaudz atšķirīga nostāja, proti, „valodu daudzveidība ir Eiropas kultūras un starpkultūru dialoga pamatelements, un spēja komunicēt valodā, kas nav dzimtā valoda, ir atzīta par vienu no galvenajām kompetencēm, kas pilsoņiem jācenšas apgūt” (European Commission 2014, 2). Tomēr tiek uzsvērts arī tas, ka „valodu ainava Eiropas Savienībā ir sarežģīta un daudzveidīga, ar valstu faktoriem, kas ietekmē valodu mācīšanos un mācīšanu, un attiecībā uz tiem pastāv būtiskas atšķirības likumdošanā un praksē” (European Commission 2014, 2).

Šie Eiropas Komisijas secinājumi varētu tikt skaidroti arī tā: pārzināt citas valodas un to lietojumu ir ļoti vēlama prasme, taču Eiropa ir daudzveidīga. Tomēr angļu valodas dominance kā *lingua franca* ierobežo šo daudzveidību akadēmiskajā darbā.

Varbūt risinājums, kā pieļaut valodu daudzveidību un joprojām sasniegt zinātnes politikas noteiktos mērķus, ir līdzsvarots daudzvalodības koncepts. To ierosina arī Gunnars Sivertsens (*Gunnar Sivertsen*): „Līdzsvarota daudzvalodība ir visu komunikācijas mērķu ievērošana dažādās pētniecības jomās un visās valodās, kas nepieciešamas šo mērķu sasniegšanai, holistiskā veidā, bez izņēmumiem vai prioritātēm.” (Sivertsen 2018) Balstoties uz šo atziņu, šķiet nozīmīgi atspoguļot situāciju jautājumā par nacionālo valodu zinātnē, kāda tā izveidojās Latvijā 2019. gada nogalē un ko plaši atspoguļoja sociālie mediji, ļaujot savu viedokli paust valstiskajām un nevalstiskajām organizācijām, profesionāļu asociācijām un katram ieinteresētam individam – gan amatpersonām un universitāšu pārstāvjiem, gan arī interneta lietotājiem, kas aktīvi izmantoja iespēju izteikties lasītāju komentāros.

2. Valsts valodas pozīciju aizstāvība

Latvijas zinātnes telpā

Jautājums par nacionālās valodas vietu zinātnē un pētniecībā Latvijas kontekstā saasinās 2019. gada beigās, kad augstskolu un universitāšu rīcībā nonāk ministrijas darba grupā izstrādātais projekts konceptuālajam ziņojumam „Par konceptuāli jauna doktorantūras ietvara un jauna promocijas

procesa ieviešanu Latvijā”, datēts ar 2019. gada 12. novembri. Dokumenta izstrādes mērķis: ieviest Latvijā jaunu doktorantūras modeli un izveidot jaunu doktora grāda piešķiršanas jeb promocijas sistēmu atbilstoši Eiropas paraugpraksi, lai veicinātu pētniecības izcilību saskaņā ar starptautiskajiem standartiem. Diskusija jaunā doktorantūras modeļa publiskai apspriešanai tiek iepilnota jau pavisam drīz – 21. novembrī, tādējādi izglītības institūcijām neatvēlot pietiekami daudz laika koncepcijas izpētei, iekšējām diskusijām un sava viedokļa formulēšanai.

Visu citu modeļi ietverto novitāšu starpā universitāšu mācībspēku, kā arī doktorantu uzmanību piesaista konceptuālā ziņojuma sadaļa „Promocijas darba valoda”. Tajā norādīts: „Ņemot vērā, ka jaunais promocijas process paredz divu ārvalstu recenzentu dalību promocijas padomē, promocijas darbs jāizstrādā angļu valodā vai citā starptautiskā zinātnes valodā atkarībā no veiktā pētījuma jomas.” (Konceptuālā ziņojuma projekts 2019, 29)

Tālāk sadaļā gan seko papildinājums, ka promocijas darbu var izstrādāt arī latviešu valodā, ja to pieprasa pētījuma joma un tēma. Šiem gadījumiem, kad promocijas darbs tiek rakstīts latviešu valodā, ir jāatbilst iepriekš izstrādātiem un apstiprinātiem kritērijiem, kas nosaka, tieši kādos gadījumos promocijas darbs latviešu valodā ir pieļaujams. Tomēr arī tad zinātniskajai institūcijai, kas uzņemas doktora studiju norises pārvaldību, jānodrošina, lai promocijas padomes ārvalstu recenzenti spētu promocijas darbu izvērtēt, – tātad darbs, kas rakstīts latviešu valodā, ir jātulko angļu valodā vai arī ir jāmeklē ārvalstu recenzenti, kuri prot latviešu valodu tādā līmenī, lai spētu lasīt un vērtēt zinātnisku tekstu.

Viss iepriekš izklāstītais liek saprast, ka latviešu valodai Latvijas zinātnes telpā līdz ar šīs koncepcijas stāšanos spēkā turpmāk tiek atvēlēta tikai margināla loma, otršķirīga nozīme salīdzinājumā ar angļu valodu. Būtībā sākas valsts valodas diskriminēšana, kas pilnā mērā ir pretrunā ar Latvijas Satversmes preambulu, kurā norādīts, ka Latvijas Valsts ir tikusi dibināta, „lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem”, un 4. pantu, kurš nosaka: „Valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda.” (Latvijas Republikas Satversme 1922)

Šāda ministrijas nostāja attiecībā pret valsts valodu neapšaubāmi rada plašu rezonansi gan zinātnieku un akadēmiķu vidū, gan lielā daļā sabiedrības, raisot bažas par jauna lingvicitisma viļņa draudiem latviešu valodai. Ministrijas dokumentā izteiktie argumenti, ka promocijas darbi, kas rakstīti angļu valodā, kā arī promocijas darba aizstāvēšanas procedūra, kurā ir pieaicināti vismaz divi ārvalstu recenzenti un kas, protams, noris angļu valodā, ir priekšnoteikums pētniecības izcilībai (Konceptuālā ziņojuma projekts 2019), apriori norāda, ka latviski rakstīti darbi uz izcilību pretendēt nevar.

Lingvicisms (angl. *linguicism*) ir termins, ko 1992. gadā izdotajā darbā „Lingvistiskais imperiālisms” (*Linguistic Imperialism*) lieto Roberts Filipsons (*Robert Phillipson*), lai raksturotu procesu, kas attēlo dominējošo valodu, kurai iekļaušanas nolūkos tiek piedēvētas vēlamās pazīmes, savukārt vietējai valodai izslēgšanas nolūkos – pretējās. Raksturīgi lingvicisma diskursa binārās opozīcijas piemēri ir valoda/dialekts un arī *lingua franca*/tautas valoda. R. Filipsons raksta, ka „lingvicisms attiecas tikai uz ideoloģijām un struktūrām, kur valoda ir līdzeklis, lai panāktu vai saglabātu nevienlīdzīgu varas un resursu sadalījumu”. (Phillipson 1992, 55)

Laikraksti un interneta ziņu portāli, reaģējot uz ministrijas dokumentā izteikto par promocijas procesa valodu, pauž savu viedokli, izmantojot visai provokatīvus virsrakstus: *Vai latviešu valodas bēres?* (Jundze 2019); *Vai nākotnē latviešu valoda būs tikai ķēķa valoda?* (Kuzmina 2019a); *Inteliģence mobilizējas valsts valodas aizsardzībai* (Vīksne 2019); *Steidzami jāmaina Satversmes preambula un 4. pants!* (Paiders 2019); *Zinātne latviešu valodā – provinciālisms?* (Zanders 2019); *Promocijas darbu vērtība var „pazust tulkojumā”* (Čīka 2019).

Latviešu valodas tiesību aizstāvībai pēc Latvijas Lietišķās valodniecības asociācijas (LLVA) iniciatīvas top pirmā atklātā vēstule ministrijai, kurā paustas nopietnas bažas par iecerēto attiecībā uz valsts valodu zinātnē un akadēmiskajā vidē. Vēstulē aicināts neierobežot iespējas promocijas procesu īstenot latviešu valodā un promocijas darba izstrādes valodu atstāt doktora paša izvēlei.

Tā kā 21. novembra diskusijā, apspriežot iecerēto doktorantūras modeli, valodas jautājumam uzmanība veltīta tikpat kā netiek, tādējādi liekot saprast, ka ministrija noliedz jautājuma būtiskumu un ka atklātajā vēstulē paustās bažas nav nedz sadzirdētas, nedz izprastas, pavisam drīz sabiedrība ar sociālo tīklu starpniecību tiek aicināta pievērst uzmanību otrajai atklātajai vēstulei – trauksmes vēstulei par bezprecedenta draudiem latviešu valodas nākotnei. Šī vēstule adresēta Valsts prezidentam, Ministru prezidentam, Ministru kabinetam un ministrijai (Trauksmes vēstule 2019). Atbalstu atklātajai vēstulei un līdz ar to arī latviešu valodas pastāvēšanai kā zinātnes un izglītības valodai ar saviem parakstiem dažu dienu laikā apliecina vairāk nekā 800 zinātnieku, skolotāju, studentu, žurnālistu, rakstnieku, dzejnieku, tulkotāju, aktieru, mākslinieku, kultūras un sabiedrisko darbinieku, arī daudzi Lietuvas akadēmiskās vides pārstāvji.

Abās atklātajās vēstulēs skaidrots, kāpēc šāds ministrijas lēmums ir pilnīgi nepieņemams, domājot par latviešu valodas kā valsts valodas dzīvotspēju un prestižu sabiedrībā. Galvenie argumenti:

- atteikšanās no valsts valodas augstākajā izglītībā un zinātnē būtiski

kaitēs vispārējam latviešu valodas statusam, samazinās valodas lietojuma intensitāti un kvalitāti, kā to Eiropas zinātnes telpā jau parāda Slovēnijas negatīvā pieredze;

- vienas valodas funkcijas (šajā gadījumā – zinātnes valodas) vājināšana perspektīvā apdraudēs un ietekmēs citu valodas funkciju pilnvērtīgu īstenošanu;

- pieļaujot zinātnes valodas turpmāko attīstību tikai angļiski, tiks apdraudēta terminoloģijas attīstība nacionālajā valodā, savukārt latviešu zinātnes valoda kopumā tiks vienkāršota un noplicināta;

- atteikšanās no valsts valodas promocijas procesā mazinās latviešu valodas nozīmi un izmantojumu augstākajā izglītībā, kas, savukārt, nivelēs motivāciju valodas kvalitatīvai apguvei skolās – ilgtermiņā tas var radīt neatgriezeniskas sekas latviešu valodas pastāvēšanai vispār.

Publiskās diskusijas presē, TV, interneta vietnēs, arī sociālajos tīklos atklāj radikāli pretējus viedokļus, parādoties vēl kādai bīstamai tendencei, proti, sašķeltībai Latvijas zinātnes sabiedrībā, provocējot risku kārtējam dabaszinātņu vs. humanitāro zinātņu „karam”, jo ierosinājums promocijas darbus rakstīt un aizstāvēt angļu valodā ir nācis tieši no dabaszinātņu un inženierzinātņu nozares (Kuzmina 2019a), kam savukārt nekādi nevar piekrist sociālo un humanitāro zinātņu nozares pārstāvji.

Taču visam ir arī sava pozitīvā puse, jo tādējādi Latvijas sabiedrībā tiek aktualizēts jautājums par zinātnieka sūtību – būt atpazītam starptautiskās zinātnes telpā (globālā orientācija) vai tomēr stiprināt nacionālās zinātnes kapacitāti, lai veidotu spēcīgu, uz zināšanām un izglītību orientētu sabiedrību un valsti (glokālā orientācija). Precīzi to raksturo Latvijas Universitātes (LU) prorektore Ina Druvieta: „Zinātnieks nedarbojas tikai tāpēc, lai kļūtu starptautiski citējamāks un atzītāks. Jebkurš zinātnieks neatkarīgi no tā, vai viņš strādā sociālajās vai eksaktajās zinātnēs, galvenokārt strādā Latvijas sabiedrības labā. Ne tikai pasaulei, bet arī savai valstij.” (LSM.LV 2019)

Glokalizācija, kas ir globalizācijai pretēja sociopolitiska, kultūras un intelektuālā tendence (Runce 2013, 82) – produktu un procesu adaptācija noteiktai vietai (Muktupāvela 2015), kā arī globālo un lokālo vērtību izpratne un sintēze (Kasparāns 2019) –, būtu jāuzskata par ikvienas nacionālās zinātnes attīstības mērķi. Aizstāvot latviešu valodas tiesības zinātnē un akadēmiskajā vidē, netiek apšaubīta nepieciešamība pēc angļu valodas starptautiskajā zinātniskajā komunikācijā, taču tādējādi netiek arī proponēta vienvalodīga zinātniskā komunikācija, uzskatot angļu valodu par vienīgo zinātnei piemēroto valodu.

Latvijas Jauno zinātnieku apvienība (LJZA), kuras pārstāvji ir piedalījušies arī jaunā doktorantūras modeļa izstrādē, nāk klajā ar vēl citiem

argumentiem, lai aizstāvētu promocijas pētījuma izstrādi un promocijas procesa norisi angļu valodā: „Zinātne nav atkarīga no valodas, kurā par to diskutē. Zinātniskās idejas var apspriest jebkurā pasaules valodā, ja vien šīs valodas zinātāji ir spējīgi šīs idejas saprast. Tieši tāpēc, mūsaprāt, latviešu valodas attīstība būs atkarīga no tā, cik konkurētspējīgus jaunos doktorus mūsu augstākās izglītības sistēma spēs sagatavot.” (LJZA 2019) Tomēr LJZA biedru ekspresaptauja jautājumā par promocijas darba valodu parāda, ka tikai 26 % atbalsta promocijas darbu izstrādi galvenokārt angļu valodā, bet lielais vairums – 63 % respondentu – uzskata, ka valodas izvēle ir atstājama doktoranta paša ziņā (LJZA 2019).

Arī pašreiz spēkā esošā Latvijas Republikas likumdošana dod iespēju universitātēm patstāvīgi un atbildīgi lemt par promocijas darba izstrādes valodu, ja tā nav latviešu valoda:

- Valsts valodas likuma 15. pants: „Zinātnisko grādu iegūšanai nepieciešamie darbi iesniedzami valsts valodā vai svešvalodā ar pievienotu izvērsta kopsavilkuma tulkojumu valsts valodā. Publiskā aizstāvēšana var notikt valsts valodā vai svešvalodā – pēc vienošanās ar autoru un ar attiecīgās zinātnisko grādu piešķiršanas padomes akceptu.” (Valsts valodas likums 1999)

- Zinātniskās darbības likuma 11. panta 5. daļa: „Promocijas darbu var iesniegt valsts valodā vai kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām, pievienojot izvērsta promocijas darba kopsavilkuma tulkojumu valsts valodā. Publiskā aizstāvēšana var notikt valsts valodā vai kādā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām – pēc vienošanās ar autoru un ar attiecīgās Doktora zinātnisko grādu piešķiršanas padomes akceptu. Promocijas darbu iesniegšana un publiska aizstāvēšana filoloģijas doktora grāda ieguvei var notikt arī citā svešvalodā, ja darbs veltīts tieši attiecīgās valodas izpētei.” (Zinātniskās darbības likums 2005)

Pastāvot tik lielam sabiedriskās domas spiedienam, ministrija ir spiesta attiecīgi rīkoties un decembra sākumā nāk klajā ar paziņojumu, solot saglabāt valsts valodu zinātnē (Anstrate 2019).

10. decembrī notiek Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju apakškomisijas sēde, kurā tiek apspriests ministrijas piedāvātais jaunais doktorantūras modelis. Šajā sēdē tiek nolemts: promocijas darba izstrādes un promocijas procedūras valoda Latvijā ir un turpmāk paliek valsts valoda. Ja doktora studiju programma tiek īstenota angļu valodā vai citā Eiropas Savienības oficiālajā valodā, promocijas darba kopsavilkumam pilnā apjomā jābūt latviešu valodā. Prasība par kopsavilkumu latviešu valodā attiecas arī uz doktorantiem no ārvalstīm. (LLVA 2019)

3. Prasības disertācijas valodai

Lietuvā

Jautājums par valodu zinātnē ir bijis aktuāls arī kaimiņzemē Lietuvā, par ko liecina vairāki pētījumi saistībā ar valodu izmantojuma spektru zinātniskajos rakstos (sk., piemēram, Masiulionytė, Žeimantienė 2016; Petrauskaitė, Šinkūnienė 2015; Šinkūnienė 2014 u. c.). Valodas izvēli promocijas darbu rakstīšanai Lietuvā katrā universitātē nosaka Nolikums par doktora studijām, kurā ir iekļauta arī norāde par valodu. Piemēram, Viļņas Universitātes attiecīgā nolikuma 62. punkts paredz: „Promocijas darba tekstu raksta lietuviešu vai angļu valodā, vai citā valodā, kas nav lietuviešu vai angļu valoda, pēc tam, kad [doktora studiju] komiteja to apstiprina.” (Regulations for Doctoral Studies 2017) Savukārt iepriekšējie nosacījumi, kas Viļņas Universitātē bijuši spēkā līdz 2016. gadam, to ieskaitot, attiecībā uz valodas izvēli promocijas darbam 42. punktā paredz ko citu: „Promocijas darba tekstam jābūt rakstītam lietuviešu valodā vai ar doktora darba vadītāja un doktora studiju komitejas piekrišanu – jebkurā citā valodā. [...] Ja disertācija ir uzrakstīta valodā, kas nav lietuviešu valoda, kopsavilkums jāraksta lietuviešu valodā.” (VU Regulation)

Vītauta Dižā Universitātē ir izstrādāti atšķirīgi nosacījumi katrai doktora studiju programmai, tomēr prasības attiecībā uz valodas lietojumu ir visai vienotas: promocijas darbu raksta lietuviešu valodā vai citā valodā, ja to apstiprina doktora studiju komiteja. Ja darbs netiek rakstīts ne lietuviešu, ne angļu valodā, tad pievienojami divi kopsavilkumi – attiecīgi lietuviešu un angļu valodā. (VMU)

Līdzīgas prasības ir arī citās Lietuvas universitātēs, bet kopumā tās visas atbilst rīkojumam „Par zinātņu doktorantūras nolikuma apstiprināšanu”, ko 2020. gada 18. maijā izdevusi Lietuvas Izglītības, zinātnes un sporta ministrija ar lēmumu Nr. V-739: „Promocijas darba teksts ir rakstīts lietuviešu vai angļu valodā, vai valodā, kas nav lietuviešu vai angļu valoda, ja to apstiprina doktorantūras komiteja. Disertācijas kopsavilkums [...] ir sagatavots lietuviešu vai angļu valodā (ne disertācijas teksta valodā). Ja disertācija nav uzrakstīta lietuviešu vai angļu valodā, tad tiek sagatavoti divi kopsavilkumi (lietuviešu un angļu valodā).” (Isakymas 2020)

Secināms, ka būtiskākā atšķirība starp Lietuvas un Latvijas nostāju attiecībā uz promocijas darba valodas izvēli ir attieksme pret savu nacionālo valodu. Lietuvā īpaša atļauja ir bijusi vajadzīga tad, ja darbs netiek izstrādāts lietuviešu valodā vai – pēc 2020. gada rīkojuma – ja darbs netiek izstrādāts lietuviešu vai angļu valodā. Savukārt Latvijas projekts konceptuālajam ziņojumam „Par konceptuāli jauna doktorantūras ietvara un jauna promocijas procesa ieviešanu Latvijā” paredz pretējo: „Zinātniskā institūcija

izstrādā un apstiprina kritērijus promocijas darba izstrādei latviešu valodā.” (Konceptuālā ziņojuma projekts 2019, 29)

4. Promocijas darba valoda, kvalitāte un internacionalizācija

Kompromiss par promocijas darba valodu diskusijā ar ministriju ir panākts, tomēr augstskolu, pētniecības un sabiedrisko institūciju pārstāvji publiskajā telpā pauž viedokļus par promocijas darba valodas izvēli, kas galvenokārt ir cieši saistīti ar latviešu valodas statusu un attīstību augstskolā un zinātnē, pētījumu internacionalizāciju un kvalitātes novērtējumu.

Kens Hailends (*Ken Hyland*) atzīst, ka dominējošā angļu valoda apdraud nacionālo valodu akadēmiskajā komunikācijā, uzsverot – „pētnieka nepieciešamība to [angļu valodu] izmantot savā darbā kalpo tam, ka angļu valoda tiek konsolidēta un stiprināta kā dominējošā publicēšanas valoda, šādi radot iespēju, ka daudzas nacionālās valodas zaudēs akadēmisko valodas stilu” (Hyland 2015, 52).

Pēc K. Hailenda domām, valodas izvēli zinātniskajā diskursā nosaka šādi apsvērumi: „Faktori, kas ietekmē valodas izvēli ir atkarīgi no zinātņu nozares, nacionālās politikas, personīgajiem uzskatiem par akadēmisko atbildību, kā arī no indivīda attieksmes pret mērķa kopienām, līdz ar to gan attieksme, gan prakse ir daudz sarežģītāka un daudzdimensionāla, nekā tas var būt aprakstīts literatūrā.” (Hyland 2015, 52)

Arī Latvijā vairāki augstākās izglītības, pētniecības un sabiedrisko institūciju pārstāvji kā argumentu min latviešu valodas attīstības izsīkšanu zinātnes jomā, ja promocijas darbi turpmāk tiks rakstīti tikai kādā no lielajām zinātnes valodām un dominējošā būs angļu valoda. Tādējādi tiek prognozēts drauds latviešu valodas terminoloģijas attīstībai, jo, kā norāda Valsts valodas centra direktors Māris Baltiņš, tieši „zinātniskajos darbos tiek radīti jauni termini un iedibināta to lietojuma prakse” (Vīksne 2019). Kā iespējamais risks, ja promocijas darbi tiks rakstīti angļu valodā, minēts arī latviešu valodas kā valsts valodas statusa un zinātnes valodas struktūras un sintakses apdraudējums, par ko izteikušās LU profesores Ina Druvieta (Kuzmina 2019a; LLVA 2019) un Anna Vulāne (LETA 2019b).

Latviešu valodas pozīcijas promocijas darbā aizstāv arī Neatkarīgā izglītības biedrība, akcentējot pētniecības un skolu vajadzību tuvināšanos (LETA 2019c). Tas ir būtisks arguments, jo jaunākās pētniecības atziņas ir iekļaujamas Latvijas mācību grāmatās un skolu pētnieciskajā darbā, tādējādi nodrošinot zināšanu pārnesi. Kā vēl viens iemesls latviešu valodas aizstāvbai promocijas darbos Latvijas valodu situācijā parādās attieksmes jautājums pret valsts valodu. Pastāv novērojums, ka krievvalodīgie zinātniskā

grāda pretendenti bieži vien par promocijas darba valodu izvēlas angļu valodu, tādējādi paužot savu diezgan nelabvēlīgo attieksmi pret latviešu valodu, kā uzskata akadēmiķis Ivars Kalviņš (Kuzmina 2019b) un LU profesore Skaidrīte Lasmane (LETA 2019b). Promocijas darba rakstīšana latviešu valodā var veicināt pozitīvākas attieksmes veidošanos pret latviešu valodu un arī celt latviešu valodas prestižu.

Eiropas kontekstā tiek atspoguļoti Slovēnijas un Skandināvijas (Zviedrijas) piemēri, kur angļu valoda ir kļuvusi par vispārpieņemtu zinātnes valodu un pētījumu publikāciju skaits nacionālajās valodās ir strauji sarucis (Vīksne 2019).

Šo apstākli uzsver arī Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs Jānis Vētra (Kuzmina 2019a), to apstiprina arī K. Hailenda rakstītais: „Daudzas universitātes Somijā, Norvēģijā un Zviedrijā ir izveidojušas valodu politiku, kas veicina paralēlu valodas zināšanu līmeni gan darbiniekiem, gan studentiem, lai nacionālā valoda tiktu izmantota kopā ar angļu valodu pētniecībā un mācību darbā.” (Hyland 2015, 510; sal. arī Montgomery 2016, 202)

Skandināvijas valstu piemērs par nacionālās un angļu valodas paralēlu lietojumu akadēmiskajā komunikācijā, no vienas puses, veicina nacionālās un angļu valodas zinātnes valodas attīstību, tomēr Skandināvijas modeļa piemērotība Latvijas situācijā tiek vērtēta skeptiski. Tā, piemēram, Latvijā izdotie zinātniskie žurnāli *Letonica*, *Latvijas Vēstures institūta žurnāls*, *Reliģiski filozofiski raksti* u. c. publicē rakstus arī angļu valodā un tādējādi, iespējams, vēl vairāk zaudē tā jau ne tik plašo vietējo auditoriju (Zanders 2019). Zinātnieku pamatuzdevums ir izplatīt savu pētījumu rezultātus gan savas un citu nozaru pārstāvjiem, gan interesentiem starptautiskajā un nacionālajā vidē. Anna Dušaka (*Anna Duszak*) uzsver, ka ne vienmēr pētījuma rezultātu izplatīšana ir lietderīga tikai internacionalizācijas nolūkos: „Līdzīgi kā reģionālā kopienā, eksperta līmeņa zināšanas starptautiskā kopienā nonāk tāpēc, ka tiek pasniegti atzīti produkti, tos virza aprītē un saņem par tiem atsauksmes. No otras puses, daudzvalodīga akadēmiska kopiena var piesaistīt ekspertus, kas nav īsti šīs kopienas dalībnieki [...], tāpēc tie nepiedalās šīs kopienas dialogā.” (Duszak 1997, 23) No iepriekšminētā izriet, ka paralēlais valodu lietojums liecina gan par ieguvumiem, gan zaudējumiem zinātnes komunikācijā nacionālajā līmenī.

Kā viens no risinājumiem tiek piedāvāts promocijas darba tulkojums angļu vai latviešu valodā. Ja promocijas darba valoda ir angļu valoda, tad ar tā tulkojumu latviešu valodā tiek veicināta zinātniskās terminoloģijas attīstība latviešu valodā. Ja promocijas darbs tiek tulkots no latviešu valodas angļu valodā, darba izvērtēšanai ir iespējams piesaistīt ārvalstu ekspertus un pētījumu atziņas izplatīt starptautiskajā zinātniskajā telpā. Radošo savienību

pārstāvis Haralds Matulis un Latvijas Rakstnieku savienības priekšsēdētājs Arno Jundze atbalsta promocijas darbu tulkošanu. No vienas puses, ieguvēji būtu tulkotāji, bet, no otras puses, tulkošanas pakalpojumi rada izmaksas. Tās var segt pats doktorants, augstskola vai valsts (LETA 2019b; Jundze 2019). Tomēr izmaksas ir salīdzinoši dārgas, un ministre Ilga Šuplinska uzskata, ka nav nepieciešams veidot disertāciju pilnā apjomā divās valodās, bet pētījuma starptautisko izplatīšanu var apliecināt zinātniskā grāda pretendenta publikācijas par promocijas darba tēmu (LETA 2019a). No tā izriet piedāvājums izvēlēties promocijas darba valodu, kas jāuztic augstskolām, kā uzskata Latvijas Mākslas akadēmijas rektors Andris Teikmanis (LETA 2019b), vai doktorantam, kā uzskata Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (LJZA 2019; LIZDA 2019).

Par angļu valodu promocijas darbos iestājas galvenokārt eksakto zinātņu pārstāvji. Ministrijas vecākā eksperte Brigita Kukjalko apgalvo, ka priekšlikumu par promocijas darbu angļu valodā izteikuši dabaszinātņu un inženierzinātņu pārstāvji, pamatojot ar izcilības veicināšanu un jauno zinātnieku iekļaušanos starptautiskajā aprītē (Kuzmina 2019a). Rīgas Tehniskajā universitātē, kā uzsver tās zinātņu prorektors Tālis Juhna (TVNET/LETA 2019), jau patlaban aptuveni viena trešdaļa doktorantu raksta promocijas darbus angļu valodā.

LJZA biedrs Mārtiņš Liberts izvērta tēzes promocijas darba rakstīšanai angļu valodā:

- 1) par termiņiem norit vienošanās process, un arī promocijas darba kop-savilkums latviešu valodā kalpo jaunu zinātnisku terminu radīšanā;
- 2) zinātne ir starptautiska un promocijas darbs jāvērtē vienam vai diviem ārvalstu ekspertiem – šo tēzi atbalsta arī LJZA (LJZA 2019);
- 3) promocijas process gatavo jauno zinātnieku starptautiskajai aprītei;
- 4) promocijas darbs tiek rakstīts ar globālu mērķi, un tas būs derīgs ne tikai lokāli. (Liberts 2019)

Nobeigumā M. Liberts nonāk pie secinājuma, ka angļu valoda „šobrīd *de facto* ir universāla zinātnes valoda” (Liberts 2019).

Arī A. Jundze izsver argumentus par labu angļu valodai eksaktajās zinātnēs: zinātne ir viena no sfērām, kas „visstraujāk internacionalizējas, unificējas un atsakās no nacionālā it visur pasaulē ātrākas un vieglākas komunikācijas vārdā” (Jundze 2019). Līdz ar to tiek veicināts arī „reitingu (citējamības) business” un nes peļņu izdevniecībām. Tāpat viņš secina, ka eksaktajās jomās angļu valodā nav pārāk plašs vārdu krājums, un apgalvo, ka „matemātikas vai fizikas formulas visās valodās ir vienādas” (Jundze 2019). Tajā pašā laikā A. Jundze vērs uzmanību uz to, ka humanitārajās un sociālajās zinātnēs vārdu krājums ir vismaz trīs vai četras reizes plašāks nekā

eksaktajās zinātnēs un ka angļifikācijas sekas var izraisīt humanitāro zinātņu „nīkuļošanu”. Turklāt ne vienmēr humanitāro un sociālo zinātņu promocijas darbiem nepieciešams piesaistīt ārvalstu recenzentus, jo tie ne vienmēr orientējas pētījuma tematikas nacionālajā specifikā. Arī trauksmes vēstulē galvenokārt humanitāro un sociālo zinātņu pārstāvji iestājas pret angļu valodu kā vienīgo promocijas darba valodu. (TVNET/LETA 2019)

Kopumā var secināt, ka augstskolu, pētniecības un organizāciju pārstāvji diskusijā pauž dažādus viedokļus. Galvenokārt tiek aizstāvētas latviešu valodas pozīcijas, pieļaujot arī promocijas darba valodas izvēli, kuru varētu noteikt augstskola vai doktorants. Diskusijās atspoguļojas eksakto, humanitāro un sociālo zinātņu pārstāvju atšķirīgie viedokļi par promocijas darba valodu. Acīmredzot vērā ņemama ir zinātnes nozares pētījumu specifika internacionālā vai nacionālā kontekstā, no kuras atkarīga arī promocijas darba valodas izvēle.

5. Promocijas procesa valoda Latvijas tiešsaistes kopienas skatījumā

Kā redzams, Latvijas zinātnieku un akadēmiķu rindās valda visnotaļ atšķirīga nostāja, kas vairumā gadījumu arī tiek atklāta, ne-anonīmi pausta publiskajā telpā. Šajā sakarā rodas jautājums, kāds viedoklis ir plašākai (anonīmajai) sabiedrības daļai, kam šis temats nav nepastarpināti aktuāls ikdienā, tostarp profesionālajā dzīvē.

Šajā nolūkā izvēlēta empīriskā diskursa satura analīzes pieeja, kas ļauj induktīvi noteikt konkrēta diskursa (šeit – diskursa par un ap promocijas procesa valodu Latvijā) kategorijas, lai izdarītu secinājumus par sabiedrības sociāli komunikatīvo praksi noteiktā kontekstā. Ar diskursu šeit, pēc Andreasa Garta (*Andreas Gardt*) rakstītā, tiek saprasta kāda jautājuma iztirzāšana, 1) kas tiek verbalizēta izteikumos un dažādos tekstu veidos; 2) kurā iesaistās vairāk vai mazāk liela sociālā grupa; 3) kas atspoguļo šīs grupas zināšanas un attieksmi pret attiecīgo jautājumu, vienlaikus to aktīvi veidojot un tādējādi mainot sabiedrisko realitāti minētā jautājuma kontekstā (Gardt 2007, 26). Empīriskās diskursa un satura analīzes aizsākumos kā avotus plaši izmantoja drukāto presi, laikrakstus utt. Pēdējos gados arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta tiešsaistes medijiem, kā arī debatēm, diskusijām, saziņai tiešsaistes medijos, tādējādi runājot par tiešsaistes (*Online*) diskursu.

Lai noteiktu Latvijas sabiedrības viedokli promocijas procesa valodas un latviešu valodas kā zinātnes valodas lomas jautājumā, ir veikta tiešsaistes diskursa satura kvalitatīvā analīze. Kvalitatīvās satura analīzes korpusā atlasīti 10 interneta plašsaziņas līdzekļu portālos publicēti raksti laikā no

2019. gada 19. novembra līdz 8. decembrim par aplūkoto ministrijas publiskoto materiālu un ar to saistīto latviešu valodas lomu zinātnes telpā. Tiešsaistes mediji, resp., tiešsaistē publicētie teksti, kā analīzes materiāls izvēlēts tādēļ, ka komunikācija tiešsaistē norit dinamiski, tai ir spēja strauji reaģēt uz notikumiem. Interneta vidē ir iespējams ātri iegūt atgriezenisko saiti, nodrošinot interaktīvu saziņu. Šie apsvērumi ir pamatā pieņēmumam, ka tieši tiešsaistes diskurss ļaus gūt informāciju, lai izsecinātu sabiedrības viedokli par promocijas procesa valodu Latvijā. Sabiedrības domas noteikšanai izvēlēts pakārtots teksta veids (*genre*) *lasītāja komentārs* kā „sociāli atzīts valodas lietojuma veids saistībā ar konkrētu sociālās darbības tipu” (Fairclough 1995, 14). Līdz ar to izpētes korpusā iekļauti tie raksti, kuros lasītāji aktīvi iesaistās komunikācijā, rakstot komentāros savu viedokli. Tādējādi komunikācija tiešsaistes mediju rakstu komentāros vairs nav „viens daudziem” (*one-to-many*) komunikācija, bet gan pamazām tā veidojas par interaktīvu „daudzi daudziem” (*many-to-many*) (Albrecht 2014, 375) saziņu, norisinoties starp lielākām cilvēku grupām jeb tiešsaistes kopienā.

Šajā pētījumā ir analizēti 304 – pārsvarā anonīmi rakstīti – komentāri, kas kā lasītāju interaktīva reakcija uz tiešsaistes rakstā iztirzāto jautājumu pievienoti iepriekš jau minētiem tekstiem. Jānorāda, ka komentāru skaits šajos rakstos ir samērā atšķirīgs – no 4 līdz 87 komentāriem, kas ir par konkrēto jautājumu visvairāk diskutētajā tekstā (dati fiksēti 2020. gada 10. janvārī). Ne pārāk lielais komentāru skaits² varētu būt norāde uz to, ka latviešu valodas loma zinātnes telpā vairumam tiešsaistes kopienas pārstāvju tomēr ir otršķirīga. Ņemot vērā nelielo datu apjomu, atlasīto tekstu komentāri tika analizēti kvalitatīvi, nepastarpināti lasot tekstu, t. i., neizmantojot datorizētus/digitālus rīkus.

Pirms promocijas procesa valodas tiešsaistes diskursa satura analīzes veikšanas bija skaidrs, ka interneta portālu rakstu komentāros tiks paustas divas pretējas nostājas: par un pret latviešu valodu promocijas procesā resp. par un pret angļu valodu kā promocijas procesa valodu. Ņemot vērā šo pieņēmumu, svarīgi bija noteikt tās argumentācijas kategorijas, kas ir šo viedokļu pamatā, tādā veidā gūstot ieskatu par sabiedrībā, proti, Latvijas tiešsaistes kopienā, valdošo nostāju promocijas procesa valodas diskursā.

Turpmāk aplūkotās analīzes gaitā izsecinātās argumentatīvās kategorijas, ko lieto par/preto nostājas paudēji, citātos tās ilustrējot ar piemēriem, kas ekscerpēti no anonīmo lasītāju komentāriem.

² Kā liecina vērojumi, pie sabiedrībai svarīgiem tekstiem lasītāju komentāru skaits var sasniegt 300 un vairāk. Jāpiebilst, ka Latvijas mediju vidē nav veikti attiecīgi pētījumi, līdz ar to šī atsauce uzskatāma par autoru individuālo novērojumu.

Kā pirmā, visbiežāk norādītā, lasītāju argumentācijas kategorija ir latviešu vs. angļu valodas statuss. Lasītāju daļa, kas atbalsta angļu valodu kā promocijas procesa primāro valodu, savā argumentācijā galvenokārt norāda, ka angļu valoda uzskatāma par *lingua franca* starptautiskajās zinātnieku un akadēmiķu aprindās: „Doktora līmeņa zinātniskiem pētījumiem un atklājumiem jābūt dokumentētiem angļu valodā, lai ar tiem varētu iepazīties visā pasaulē” (pie Paiders 2019) vai „Labākā literatūra pieejama angļu valodā” (pie LETA 2019a). Savukārt latviešu valodas kā promocijas procesa valodas aizstāvju argumentācijā (kā redzams arī iepriekš 2. daļā) tiek paustas bažas par valodas statusa zaudēšanu: „Ja latviešu valoda nebūs progresīvajās nozarēs, latviešu valoda pati pamazām kļūs par otrās šķiras valodu” (pie Trauksmes vēstule 2019). Iespējams, ietekmējoties no interneta portālos publicēto rakstu provokatīvajiem virsrakstiem, arī lasītāju komentāros sastopami izteikumi, ka šādā situācijā latviešu valoda varētu kļūt par „bauru” (zemnieku), sadzīves vai virtuves valodu.

Valodu statusa argumentos angļu valodas atbalstītāji eksplicīti norāda, kā šī lasītāju daļa redz abu valodu lomu Latvijas augstākās izglītības un zinātnes jomā: „Priekš lielās zinātnes angļiski, priekš lekcijām studentiem – latviski” (pie LETA 2019b). Proti, komentētāji uzskata, ka, pētniekam par saviem un citu kolēģu pētījumiem sagatavojot lekcijas un mācību materiālus studentiem latviešu valodā, savukārt savu „lielās” zinātnes darbu īstenojot angļu valodā, tiks panākta situācija, ka arī latviešu valoda attīstīsies.

Valodas lietojums un attīstība ir nākamā argumentācijas kategorija. Piemēram, ar retorisku jautājumu „kāds labums valstij un valodas attīstībai no promocijas darbiem angļu valodā” (pie Paiders 2019) vai konstatējumu, ka latviešu valodā „attīstības nebūs, ja nebūs zinātnisko terminu” (pie LETA 2019a), lasītāji norāda uz neierobežota valodas lietojuma nepieciešamību visās jomās tās dzīvības procesiem, tātad – ar to nepastarpināti saistīto valodas attīstību. Pretējā gadījumā latviešu valoda kļūs „stagnējoša, novecojoša, profāna valoda” līdz pat daļējai „atmiršanai”. Šajā argumentācijas kategorijā parādās arī aplūkotā promocijas procesa un zinātnes valodas diskursa robežas pārsniedzošs aspekts, skatot latviešu valodas attīstību kā visas tautas uzdevumu: „Latvijā mūsu uzdevums ir attīstīt valsts valodu visos līmeņos” (pie LETA 2019b). Kā pretarguments šim izteikumam tiek norādīts, ka valodas attīstība un saglabāšana netiks nodrošināta promocijas procesā, bet „ikdienā par to ir jā rūpējas” (pie LETA 2019b).

Lasītāju komentāros kā arguments tiek izcelts arī zinātnieka darbs un sūtība. Atbalstot angļu valodu kā promocijas procesa valodu, lasītāji norāda uz pētījumu rezultātu publicēšanu, citējamību, plašāku lasītāju loku, labāku atpazīstamību: „Ja gribam, lai mūsu zemi kā augstas raudzes akadēmiķu kalvi

ierauga arī pāri robežām, angļu valoda (vai cita svešvaloda), kurā darbu var izlasīt citās valodās runājošie, ir, tā sakot, *a must* (pie LETA 2019a). Tiek pat dramatiski norādīts uz zinātnieka darba „nolemību”, ja tas būs sagatavots vietējā valsts valodā: „Latviski uzrakstīts darbs ir zudis zinātnei” (pie LETA 2019b). Daļa komentētāju šo iespēju – noteikt angļu valodu kā promocijas procesa valodu – sasaista ar izglītības sistēmu kopumā. Viņi saskata tajā aizmetni visas izglītības sistēmas pakāpeniskai pārejai uz angļu valodu: „Kāda jēga izglītībai latviešu valodā, ja tiek šādi uzspiesta svešvaloda nevietā” (pie LETA 2019a) vai „Ja disertācijas jāraksta angļu valodā, tad nākošais solis – studijas angļu valodā” (pie LETA 2019a).

Angļu valodas atbalstītāji norāda arī uz to, ka promocijas darba „svarīgākā funkcija ir pienesums pasaules zinātnei, nevis pienesums latviešu valodai” (pie LETA 2019b). Šajā sakarā kā pretargumentus tiek teikts, ka zinātnieku un arī doktorantūras studiju mērķis ir „vispārēja tautas intelektuālā attīstība” (pie LETA 2019a). Plašākā kontekstā secināts: „Zinātniekiem jākalpo ne tikai zinātnei, bet vēl vairāk dzīvībai. Latvijā zinātniskās pakāpes virzības darbiem jābūt latviski rakstītiem” (pie TVNET/LETA 2019).

Visbeidzot, kā pēdējā un interesantākā kategorija aplūkojami tie argumenti, kas atsaucas uz valodu kā tautas/valsts stūrakmeni. Komentārus, kas atbalsta latviešu valodu kā promocijas procesa valodu, caurvij norādes uz nešķiramo saikni starp valodu un tautu jeb valodu kā kultūras identitātes pamatelementu. Eiropas kontekstā tas, protams, latviešu tautu neizceļ uz visu pārējo tautu fona. Piemēram, kā konstatēts Pjū izpētes centra (*Pew Research Center*) 2017. gadā veiktajā pētījumā, tieši Eiropas valstu iedzīvotāji atšķirībā no pētījumā iesaistītajiem pārējo kontinentu respondentiem norādījuši, ka valodu vērtē kā visnotaļ būtisku nacionālās identitātes sastāvdaļu (Stokes 2017). Līdzīgi arī komentētāji valodu nepastarpināti sasaista ar latviešu tautas pašnoteikšanos un pastāvēšanu. Tā, piemēram, kāds no lasītājiem uzskata, ka latviešu valodas „aizliegums” promocijas procesā būtu vai nu „genocīds pret latviešu valodu un līdz ar to pret latviešu tautu” (pie LETA 2019a), vai arī „antilatvisks” (pie Vīksne 2019). Komentāros lasāmas atsauces uz diskrimināciju, tautas un nācijas pakļaušanu otršķirīgam statusam: „[...] zaudējam iespēju būt līdzvērtīgi starp citām nācijām” (pie Latviešu valodas pozīciju stiprināšana vai to graušana 2019). Līdzās valodas un tautas saiknei argumentos parādās vēl viens interesants aspekts, proti, latviešu valoda kā Latvijas valsts/valstiskuma stūrakmens: „Latviešu valodas faktiska aizliegšana zinātnē ir klaja kaitniecība pret Latvijas valsti un latviešu tautu” (pie Vīksne 2019).

Daļa lasītāju norāda uz atgriešanos pagātnē: „Zaudējam būtisku nacionālās valsts iekarojumu – savu nacionālo augstāko izglītību un zinātni” (pie

Latviešu valodas pozīciju stiprināšana vai to graušana 2019). Šajā sakarā nolasāma arī kolektīvā atmiņa, atsaucoties uz kādreizējiem PSRS laikiem, kad promocijas process bija iespējams tikai krievu valodā: „Jā, izskatās, ka spirāles aplis noiets. Esam tur, kur bijām pirms 1991. gada. Tikai tad disertācijas lika rakstīt krieviski. Tagad – angļiski. Un šobrīd to darām paši savām rokām. Nožēlojami” (pie Kuzmina 2019a).

Kā redzams šajā tiešsaistes diskursa kvalitatīvās satura analīzes rezultātu aprakstā, Latvijas tiešsaistes kopienas viedokļi aprakstītajā jautājumā krasi atšķiras. Angļu valodas kā promocijas procesa valodas aizstāvju centrālie argumenti ir valodas statuss un zinātnieka darbs, nemitīgi uzsverot globālajā zinātnes telpā gūstamās priekšrocības, ja pētniecisko darbu raksta angļu valodā (atpazīstamība, citējamība, komunikācija ar ārvalstu kolēģiem, novērtējamība). Savukārt tie tiešsaistes kopienas pārstāvji, kas iestājas par latviešu valodu kā pilntiesīgu promocijas procesa valodu Latvijā, savā argumentācijā atsaucas galvenokārt uz trim aprakstītajām kategorijām, īpaši izceļot latviešu valodas kā līdzvērtīgas valodas statusu, bažas par ierobežotu valodas lietojumu un tā izraisītu valodas stagnāciju, kā arī valodas nepastarpinātu saikni ar tautu (kultūras identitāti) un Latvijas valsts valstiskumu.

Nobeigums

2019. gada nogales notikumi parāda, ka valodas situācija ir trausls veidojums un tās stabilitāti var viegli sašūpot ar vienu pietiekami neapdomātu un līdz galam neizstrādātu ministrijas publiskotu dokumentu, kura veidotāji ir ieciklējušies tikai uz vienu kopainas daļu, neredzot citus procesus un nespējot prognozēt sekas ilgtermiņā. Nacionālas valsts valoda, kas aizsargāta ar likumu un kuras tiesības pastāvēt visiem šķiet tik pašsaprotamas, visai viegli var nonākt potenciāli labilā stāvoklī, ja tiek apdraudēta kaut vai tikai viena no tās funkcijām, šajā gadījumā – valsts valodas lietojums zinātnē.

Publiskajā diskusijā ministrijas, augstskolu un sabiedrisko organizāciju pārstāvji aktīvi pauž argumentētus viedokļus par promocijas darba valodu, t. i., angļu valodu vai latviešu valodu. Galvenokārt viedokļu atšķirība vērojama eksakto un humanitāro, kā arī sociālo zinātņu pārstāvju uzskatos par pētījumu un to izplatīšanas specifiku globālajā vai nacionālajā kontekstā, kas nemama vērā promocijas darba valodas izvēlē. Līdz ar to promocijas darba valodas izvēle ir atstājama doktoranta ziņā, pievienojot kopsavilkumu attiecīgi globālajā zinātnes valodā vai nacionālajā valodā un tādējādi nodrošinot daudzvalodību zinātniskajā komunikācijā, kas saskan ar Helsinku iniciatīvu „Par daudzvalodību zinātniskajā komunikācijā” (*Helsinki Initiative on Multilingualism in Scholarly Communication*) (Helsinku iniciatīva 2019), lai veicinātu nacionālās zinātnes valodas tālāku attīstību.

Pretēji profesionālās vides pārstāvju straujajai reakcijai, lai kāda nostāja arī tiktu pārstāvēta, Latvijas sabiedrības jeb aktīvās tiešsaistes kopienas iesaiste diskusijās tomēr vērtējama kā samērā pasīva. Par to liecina salīdzinoši mazais komentāru skaits pie minētās problēmas rakstiem tiešsaistē. Tomēr jānorāda, ka Latvijas tiešsaistes kopiena šajā ministrijas mēģinājumā noliegt latviešu valodu kā zinātnes valodu ir saskatījusi konkrētus draudus latviešu valodas statusam, vispārēji neierobežotam lietojumam un attīstībai. Un, ejot vienu soli tālāk, – pat vienam no nacionālās identitātes un Latvijas valstiskuma stūrakmeņiem.

Čīņa ir izcīnīta – kompromiss ir panākts. Tomēr jautājums paliek atklāts: kā ministrija, kurai visiem spēkiem ir jārūpējas par valsts izglītības un zinātnes pastāvēšanu un attīstību Latvijā – nacionālā valstī ar savu nacionālo valsts valodu –, kaut vai tikai dokumenta projekta līmenī varēja pieļaut šādu valodas diskrimināciju ar tālejošām destruktīvām sekām?

Avoti

Anstrate 2019 – **Anstrate, Vita**. Ministrija sola saglabāt valsts valodu zinātnē. *LSM.LV*, 2019, 4. dec. (sk. 2020. g. 22. janv.). Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/ministrija-sola-saglabat-valsts-valodu-zinatne.a340606/>

Čīka 2019 – **Čīka, Ieva**. Neatkarīgā izglītības biedrība: Promocijas darbu vērtība var „pazust tulkojumā”. *LETA*, 2019, 8. dec. (sk. 2020. g. 22. janv.). Pieejams: <https://skaties.lv/zinas/latvija/politika/neatkariga-izglitibas-biedriba-promocijas-darbu-vertiba-var-pazust-tulkojuma/>
[sakymas 2020 – Lietuvas Republikos Švietimo, mokslo ir sporto ministras. *Isakymas dėl mokslo doktorantūros nuostatų patvirtinimo*, 2020 m. gegužės 18 d. Nr. V-739, Vilnius. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/71ae1e80993e11eaa51db668f0092944>

Jundze 2019 – **Jundze, Arno**. Vai latviešu valodas bēres? *NRA*, 2019, 20. nov. (sk. 2020. g. 20. febr.). Pieejams: <https://nra.lv/latvija/297551-vai-latviesu-valodas-beres.htm>

Konceptuālā ziņojuma projekts 2019 – *Par konceptuāli jauna doktorantūras ietvara un jauna promocijas procesa ieviešanu Latvijā*, 2019. [Konceptuālā ziņojuma projekta manuskripts].

Kuzmina 2019a – **Kuzmina, Ilze**. Vai nākotnē latviešu valoda būs tikai ķēķa valoda?. *LA.lv*, 2019, 20. nov. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://www.la.lv/bazijas-par-latviesu-valodas-vietu-zinatne>

Kuzmina 2019b – **Kuzmina, Ilze**. Latviešu valoda zinātnē nosargāta? *LA.lv*, 2019, 8. dec. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://www.la.lv/latviesu-valoda-zinatne-nosargata>

- Latviešu valodas pozīciju stiprināšana vai to graušana 2019 – Latviešu valodas pozīciju stiprināšana vai to graušana. *IR.LV*, 2019, 20. nov. (sk. 2020. g. 10. janv.). Pieejams: <https://ir.lv/2019/11/20/latviesu-valodas-poziciju-stiprinasa-vai-to-grausana/>
- LETA 2019a – LETA. Atklātā vēstulē iebilst pret IZM jauno doktorantūras modeli. *DELFI*, 2019, 27. nov. (sk. 2020. g. 10. janv.). Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/atklata-vestule-iebilst-pret-izm-jauno-doktoranturas-modeli.d?id=51674165>
- LETA 2019b – LETA. Akadēmiskajam personālam nav vienprātības par latviešu valodas lomu promocijas darbos. *DELFI*, 2019, 4. dec. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/akademiskajam-personalam-nav-vienpratibas-par-latviesu-valodas-lomu-promocijas-darbos.d?id=51692495>
- LETA 2019c – LETA. Neatkarīgā izglītības biedrība: Promocijas darbu vērtība var „pazust tulkojumā”. *Skaties.lv*, 2019, 8. dec. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://skaties.lv/zinas/latvija/politika/neatkariga-izglitiba-biedriba-promocijas-darbu-vertiba-var-pazust-tulkojuma/>
- Liberts 2019 – **Liberts, Mārtiņš**. Promocijas darbs latviski vai angļiski, 2019, 21. nov. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://djhurio.wordpress.com/2019/11/21/promocijas-darbs-latviski-vai-angliski/>
- LIZDA 2019 – Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība. *Inga Vanaga: jāļauj doktorantiem izvēlēties, kādā valodā rakstīt promocijas darbu*, 2019, 27. nov. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: https://www.lizda.lv/current_events/inga-vanaga-jalauj-doktorantiem-izveleties-kada-valoda-rakstit-promocijas-darbu/
- LJZA 2019 – Latvijas Jauno zinātnieku apvienība. *LJZA komentārs par valodas prasībām promocijas darbam*, 2019 (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <http://ljza.lv/ljza-komentars-par-valodas-prasibam-promocijas-darbam/>
- LLVA 2019 – Latvijas Lietišķās valodniecības asociācija. *Ministrija sola promocijas procesu valsts valodā*, 2019, 11. dec. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <http://llva.lv/2019/12/11/ministrija-sola-promocijas-procesu-valsts-valoda/>
- LSM.LV 2019 – Will future of doctoral theses be in Latvian or English? *LSM.LV*, 2019, 20. nov. (sk. 2020. g. 22. janv.). Pieejams: <https://eng.lsm.lv/article/society/education/will-future-of-doctoral-theses-be-in-latvian-or-english.a338990/>
- Paiders 2019 – **Paiders, Juris**. Steidzami jāmaina Satversmes preambula un 4. pants! *NRA.LV*, 2019, 22. nov. (sk. 2020. g. 20. janv.). Pieejams: <https://nra.lv/viedokli/juris-paiders-3/297744-steidzami-jamaina-satversmes-preambula-un-4-pants.htm>
- Regulations for Doctoral Studies 2017 – *Regulations for Doctoral Studies at Vilnius University*, 24.10.2017. Pieejams: https://www.vu.lt/site_files/DRS/Doctoral_Studies/Vilnius_University_Regulation_on_Doctoral_Studies_2017.pdf
- Trauksmes vēstule 2019 – Trauksmes vēstule par bezprecedenta draudiem latviešu valodas nākotnei. *IR.LV*, 2019, 28. nov. (sk. 2020. g. 10. janv.). Pieejams: <https://ir.lv/2019/11/28/trauksmes-vestule-par-bezprecedenta-draudiem-latviesu-valodas-nakotnei/>
- TVNET/LETA 2019 – TVNET/LETA. Kādā valodā jāraksta promocijas darbi. *IR.LV*, 2019, 19. nov. (sk. 2020. g. 10. janv.). Pieejams: <https://www.tvnet.lv/6829876/kada-valoda-jaraksta-promocijas-darbi-izm-piedava-vismaz-angliski>
- Viksne 2019 – **Viksne, Imants**. Inteligence mobilizējas valsts valodas aizsardzībai. *NRA*, 2019, 20. nov. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://nra.lv/latvija/izglitiba-karjera/297530-intelligence-mobilizejas-valsts-valodas-aizsardzibai.htm>
- VMU – Vytautas Magnus University. *Important Dokuments*, b. d. Pieejams: <https://www.vdu.lt/en/research/phd-studies/important-documents/>
- VU Regulation – *Vilnius University Regulation on Doctoral Studies*, b. d. Pieejams: https://www.vu.lt/site_files/DRS/Doctoral_Studies/Vilnius_University_regulation_on_Doctoral_Studies.pdf
- Zanders 2019 – **Zanders, Māris**. Zinātne latviešu valodā – provinciālisms? *Satori*, 2019, 2. dec. (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://satori.lv/article/zinatne-latviesu-valoda-provincialisms>

Literatūra

Albrecht 2014 – **Albrecht, Steffen**. Der emergente Diskurs im Internet: Wahrnehmung im Internet der Nanotechnologie im Spiegel der Online-Diskursanalyse. Claudia Fraas, Stefan Meier, Christian Pentzold (Hrsg.). *Online-Diskurse. Theorien und Methoden transmedialer Online-Diskursforschung*. Köln : Herbert von Halem Verlag, 2014, pp. 364–403.

Altbach 2013 – **Altbach, Phillip G.** *The International Imperative in Higher Education*. Brill : Sense, 2013.

APA 2020 – Balanced bilingual. *APA Dictionary of Psychology*, 2020. Pieejams: <https://dictionary.apa.org/balanced-bilingual>

Bennet 2015 – **Bennet, Karen**. Towards an epistemological monoculture: Mechanisms of epistemicide in European research publications. Ramón Plo Alastrué, Carmen Pérez-Llantada (eds.) *English as a Scientific and Research Language*. Berlin : De Gruyter, 2015, pp. 9–36.

Curry, Lillis 2007 – **Curry, Mary Jane; Lillis, Theresa**. The dominance of English in global scholarly publishing. *International Higher Education*, 46, 2007, pp. 6–7.

Duszak 1997 – **Duszak, Anna**. Cross-cultural academic communication a discourse – community view. Anna Duszak (ed.). *Culture and Styles of Academic Discourse*. Berlin; New York : de Gruyter, pp. 11–39.

European Commission 2014 – European Commission. *Conclusions on multilingualism and the development of language competences*, 2014 (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142692.pdf

Fairclough 1995 – **Fairclough, Norman**. *Critical discourse analysis. The critical study of language*. London : Longman, 1995.

Gardt 2007 – **Gardt, Andreas**. *Diskursanalyse. Aktueller theoretischer Ort und methodische Möglichkeiten*, 2007 (sk. 2020. g. 20. janv.). Pieejams: https://www.uni-kassel.de/fb02/fileadmin/datas/fb02/Institut_f%C3%BCr_Germanistik/Dateien/DISKURSANALYSE_gardt.pdf

Helsinki iniciatīva 2019 – Helsinki iniciatīva „Par daudzvalodību zinātniskajā komunikācijā”, 2019 (sk. 2020. g. 5. febr.). Pieejams: <https://www.helsinki-initiative.org/lv>

Hyland 2015 – **Hyland, Ken**. *Academic Publishing. Issues and Challenges in the Construction of Knowledge*. Oxford : University Press, 2015.

Kasparāns 2019 – **Kasparāns, Ģirts**. Valdis Muktupāvels: Ar vēlmi eksperimentēt mums viss ir kārtībā [intervija]. *LA.LV*, 2019, 27. okt. (sk. 2020. g. 20. janv.). Pieejams: <https://www.la.lv/tautas-muzika-ir-dziva>

Langin 2019 – **Langin, Katie**. *For academics, what matters more: journal prestige or readership?* Washington: American Association for the Advancement of Science (AAAS), 2019.

Latvijas Republikas Satversme 1922 – *Latvijas Republikas Satversme*, 1922 (sk. 2020. g. 20. janv.). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57980-the-constitution-of-the-republic-of-latvia>

Masiulionytė, Žeimantienė 2016 – **Masiulionytė, Virginija; Žeimantienė, Vaiva**. Deutsch als Wissenschaftssprache in Litauen: Zur Sprachverwendung in den wissenschaftlichen Zeitschriften der Universität Vilnius im Zeitraum von 2004 bis 2013. Kontutyte, Eglė; Žeimantiene, Vaiva (Hrsg.). *Sprachein der Wissenschaft. Germanistische Einblicke*. Frankfurt a. M. : Lang, 2016, pp. 63–85.

Montgomery 2016 – **Montgomery, Scott L.** Impacts of a Global Language on Science. Are There Disadvantages? Miles MacLeod, Rocio G. Sumillera, Jan Surman, Ekaterina Smirnova (eds.). *Language as a Scientific Tool. Shaping Scientific Language Across Time and National Tradition*. New York; London : Routledge, 2016, pp. 199–218.

Muktupāvela 2015 – **Muktupāvela, Rūta**. *Etniskums globalizācijas laikmetā : mazākumtautību seminārs*, 2015. [Prezentācija] (sk. 2020. g. 19. janv.). Pieejams: http://belorus.lv/wp-content/uploads/2015/06/Muktupavele_Mazakumtautibu-seminars-2015.pdf

Petrauskaitė, Šinkūnienė 2015 – **Petrauskaitė, Rūta; Šinkūnienė, Jolanta**. Dar kartą apie intertekstualumą. Ką jis sako apie mokslinį tekstą? *Kalbotyra*, 67, 2015, pp. 67–85.

- Phillipson 1992 – **Phillipson, Robert**. *Linguistic Imperialism*. Oxford : Oxford University Press, 1992.
- Runce 2013 – **Runce, Inese**. Latgales teritoriālā identitāte glokalizācijas un globalizācijas krustceļos. *ViaLatgalica: humanitāro zinātņu žurnāls*, V. Rēzekne : Rēzeknes Augstskola, 2013, 81.–85. lpp.
- Sivertsen 2018 – **Sivertsen, Gunnar**. Balanced multilingualism in science. *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 40, 2018.
- Stokes 2017 – **Stokes, Bruce**. Language: The cornerstone of national identity. *Pew Research Center*, 2017 (sk. 2020. g. 25. janv.). Pieejams: <https://www.pewresearch.org/global/2017/02/01/language-the-cornerstone-of-national-identity/>
- Šinkūnienē 2014 – **Šinkūnienē, Jolanta**. *Lietuviškojo humanitarinių ir socialinių mokslų diskurso ypatybės: Mokslo studija*. Vilnius : Vilniaus Universiteto leidykla, 2014.
- Valsts valodas likums 1999 – *Valsts valodas likums*, 1999 (sk. 2020. g. 20. janv.). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/14740-valsts-valodas-likums>
- Wheeler 1989 – **Wheeler, Ag**. The Pressure To Publish Promotes Disreputable Science. *The Scientist*, 1989 (sk. 2020. g. 20. janv.). Pieejams: <https://www.the-scientist.com/opinion-old/the-pressure-to-publish-promotes-disreputable-science-61944>
- Zinātniskās darbības likums 2005 – *Zinātniskās darbības likums*, 2005 (sk. 2020. g. 20. janv.). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums>

National Language in Science: The Case of Latvian

Keywords: language use in science, national language, Latvian, English, dissertation defense.

Summary

The aim of the paper is to show and describe the current situation in the Latvian scientific language based on a case study of the problem about the place of a national language and its existence in science in modern globalised time, when the dominance of English as the *lingua franca* of science grows. More specifically, the paper analyses the November 2019 conceptual plans of the Latvian Ministry of Education and Science about a new concept of doctoral study programmes that would lean towards using English as the doctoral dissertation language in hopes for scientific excellence, and the public reaction and opinion on this concept.

The descriptive method is used within the paper, including the contemporary literature review focused on the language of science globally, issues of multilingualism and glocalization, and the problems caused by these issues. Via empirical discourse content analysis, the authors looked at various documents, including Latvian law that governs the rights and rules of the Latvian language use in various contexts. They examined a wide array of mainly online content and diverse online community discourse related to the question of what language should be used (Latvian or English) within the doctoral dissertation process. For a comparison of the situation, the paper also provides a brief insight into the regulation of the language used in the development of dissertations in Lithuania.

During the study, 21 different sources, that is, articles posted on various Latvian news media sites and 304 online user comments, predominantly anonymous, under these articles relating to the issue of language choice in doctoral dissertations were analysed. All the mentioned sources, to a greater or lesser extent, discussed the issue of what place Latvian has as a language of science and whether English should be the dominant language in doctoral studies, what implications the choice and usage of a language could have, and what far-reaching impact this might have on science, education, and society. The material revealed a breadth of opinions, depending on what group a person is more likely to represent, ranging from the Ministry stance to organisations and the general public. Some had a very pro-English stance, and some showed significant concern for the Latvian language. The main trend in online community user opinions could be condensed as such: there is a variety of language choices for a doctoral dissertation – a dissertation written in Latvian; a dissertation written in English; or leaving the language choice up to the doctoral student. This would ensure that the language choice fits the doctoral students' goals and field of research. Making English mandatory would not likely lead to guarantee scientific excellence as what matters is the research content itself, not the language used.

The national language in science is a current and important issue in Latvia, as there is a need for state language use in a scientific register, and this usage should be developed further. The Ministry document discussed is still a draft report, and it is not yet known what final decisions on the PhD process and dissertation language will be taken by policymakers in the future. This paper shows that language choice and use in science is not just a matter for scholars and PhD candidates, but an issue that can and does gain interest from various groups of society and gets discussed online in multiple ways, allowing people to express their opinion on policy and societal issues. Latvian is a scientific language, and it has a place within the international scientific discourse, and it should not be made to step aside for the dominant lingua franca.